

Motion

1981/82:800

Anders Gernandt

Mineral- och spårämnen i jordbrukets produkter

Denna motion an knyter i princip till vad som tidigare anförts i motion 1975/76:2102 och 2103 samt 1980/81:1369 beträffande vikten av att optimal mineral- och spårämnesbalans upprätthålls i näringskedjan från odlingsjorden till djur och människor. Då de negativa verkningarna av rådande förhållanden synes sätta tydliga spår i befolkningens hälsotillstånd finns orsak att återigen väcka hithörande frågor motionsvägen.

Viktig balans!

Brist såväl som överskott av livsnödvändiga mineral – och spårämnen ger störningar i växt- och djurproduktion med sekundära effekter på folkhälsan i ett långsiktigt perspektiv. Vikten av en helhetssyn måste beaktas i högre grad än tidigare för att inte tappa bort ett eller fler element, vilka kanske kan undvaras i en viss näringskedja med som är av livsavgörande betydelse för andra system, t. ex. människans närings- och funktionssystem. I ett rationellt jordbruk krävs en intensiv tillförsel av handelsgödsel vilket ger kvantitativt en god utdelning, men kvalitativt erhålls en lägre halt av livsviktiga spårämnen än vid ett lägre skördeuttag. Eftersom det f. n. inte är praxis att återställa alla spårämnen med hjälp av handelsgödsel uppstår en successiv utarmning av odlingsjorden.

I många fall berikas senare i processen födoämnen med bl. a. mineralämnen för att kompensera rådande brister. Vissa åtgärder är alltså vidtagna i det s. k. "förädlingsledet" för att tillgodose människors, husdjurs och växters mineralbehov. Men mineraluttaget ur odlingsjorden måste också kompenseras. De jordanalyser som utförs omfattar sällan hela det nödvändiga sortimentet av de för växter, djur och människor oumbärliga näringsämnena. För bevarande av hälsa och livskvalitet är det nödvändigt att alla mineralämnen och övriga näringsämnen som är tillgängliga i uppgjorda tabeller för växter, djur och människor verkligen står till förfogande vid näringsupptagningen.

Vad är svensk normalkost?

Det framhålls från medicinskt håll att normal svensk föda innehåller tillräckligt mycket mineraler, spårämnen m. m. för att människans normalbehov skall vara täckt. Men då har man kanske inte alltid räknat med förluster i den industriella process som kallas livsmedelsförädling, att vissa

förluster kan uppkomma vid födans tillagning samt att många människor definitivt inte alltid äter "normal" svensk kost. Försäljningssiffrorna för "snacks", hamburgare, pommes frites, sötsaker m. m. tyder på avsevärda avhopp från den normala svenska kosten. Men för den skull bör inte de svenska basråvarorna vara mineralfattiga.

Nya beräkningar av spårämnesinnehållet i svensk normalkost ger vid handen att vissa spårämnen förekommer i lägre halt än vad som rekommenderas i tabeller. Ändå har åtgärder vidtagits för att höja spårämnesinnehållet i livsmedel genom berikning av djurfoder. Vidare bör påpekas att det är ofullständigt känt vad som återstår efter livsmedelsförädling och matlagingsprocesser. Vissa undersökningar talar dock starkt för att vissa spårämnen går förlorade vid livsmedelshanteringen.

Inom skogsbruket har intensiv gödning framkallat bl. a. borbrist. Det är därför troligt att motsvarande obalans kan åstadkommas vid alltför höga givor av handelsgödsel även inom jordbruksproduktionen där även andra spårämnen kan vara berörda. Då svensk odlingsjord från början har låg halt av vissa spårämnen löper djur och människor en större risk att drabbas av bristtillstånd och ohälsa vid en ökad konsumtion av inhemska livsmedel.

De sura jordarnas problem

Det ökade nedfallet av surgörande ämnen är en viktig faktor vid försurning av mark och vatten. Effekten av sur nederbörd på humusfunktionen och humus förmåga att omsätta spårämnen är ofullständigt känt. Vissa spårämnen, t. ex. selen, tas sämre upp av växten vid sänkt pH varför det finns anledning att befara sänkt spårämnesinnehåll i vissa jordar. Mycket tyder på att nedfallet av svavel och kväve medför ogynnsam obalans i förhållande till spårämnen varför en komplettering kan krävas förutom sedvanlig kalkning för att ej störa viktiga växt- och mikrobiologiska funktioner.

I detta sammanhang kan det förtjäna nämnas att det ökade nedfallet av surgörande ämnen inte ensamt är orsak till ökad försurning. Inom rådgivande nämndens markgrupp har uttalats att man vid framställning av superfosfat inom landet blandar ett ton råfosfat med upp emot ett halvt ton koncentrerad svavelsyra för att erhålla superfosfat. Vart tar all den syran vägen? Superfosfat, som sägs vara neutralt, uppges hålla ett pH-värde vid 2,6–2,8.

Surheten i jorden påskyndar visserligen förvittringen av jordens mineraler så att mineralämnena blir frigjorda, men samtidigt påskyndas utarmningen av mineralämnena genom jordarnas urlakning. Hela denna process är troligen inte riktigt utforskad och beaktad med hänsyn till våra jordars på sikt bibehållna produktionsförmåga och därmed sammanhängande hälsotillstånd hos vårt folk.

Hemställan

Mot bakgrund av det ovan anförda hemställs
att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna
vad som i motionen anförts beträffande vikten av forskning och
övriga åtgärder för betryggande förekomst av mineralämnen i
odlingsjorden och jordbrukets produkter.

Stockholm den 22 januari 1982

ANDERS GERNANDT (c)